

1. In hoeverre is endoscopisch onderzoek a. gebruikelijk en b. geschikt om te beoordelen of er in een spouwmuur vleermuizen aanwezig kunnen zijn, en zo ja, welke eisen moeten aan een dergelijk onderzoek worden gesteld?

a. Wordt door ons bureau alleen aanvullend gebruikt op regulier vleermuisonderzoek. Gebruik door spouwmuurvullers is waarschijnlijk gebruikelijk omdat volledig regulier onderzoek erg lange tijd in beslag neemt en eigenlijk financieel en qua tijd niet haalbaar is voor kleinere projecten en particulieren.

b. Beperkt. Niet alle ruimtes zullen even goed inspecteerbaar zijn zonder destructief onderzoek dat onwenselijk is bij na-isolatie. Zeker in grote gebouwen zullen veel delen lastig te bereiken zijn.

Keutels en sporen van vleermuis zijn in de droge spouw goed en erg lang te vinden. Zeker op dakbeschot onder de pannen en aan de bovenkant van spouwmuren. Op de bodem sporen zoeken is lastiger omdat die erg diep is en lastig te bereiken. Met de apparatuur van ons bureau (wellicht beperkt t.o.v. wat de isolatiebranche gebruikt?) is dit niet betrouwbaar. Dit geldt ook voor lange kanten van woonblokken (dus de niet-kopse kanten) die moeilijk van boven in te kijken zijn.

Bij aantreffen sporen zal soortbepaling en type gebruik alsmede historie van het gebruik niet (altijd) mogelijk zijn zonder aanvullend onderzoek.

Belangrijke eisen die aan endoscoop (en ander) onderzoek gesteld moet worden is dat ze altijd door een onafhankelijke onderzoeker zou moeten worden uitgevoerd. De isolatiebedrijven hebben een direct belang niet goed te kijken of niets te vinden.

De werkwijze zou verder volledig gericht moeten zijn op het vinden van grote verblijven van vleermuizen en eventueel bijzondere soorten als de Laatvlieger, dus kraam- en winterverblijven. Dit zijn verblijven waarvan het wegvallen een duidelijke lokale impact kan hebben op de (lokale) staat van instandhouding van de vleermuizen. Als een gebouw geschikt is maar niet volledig inspecteerbaar is op dergelijke verblijven, zou aanvullend onderzoek naar dit type verblijven geadviseerd moeten kunnen worden door de onafhankelijke onderzoeker. De route naar maatwerk moet altijd open blijven staan.

Om de kleine verblijven te compenseren zou elk project 'gesaldeerd' moeten worden met een aantal ingemetselde kleine vleermuiskasten in een straal van ongeveer 200 m van het project (lieft in de betrokken bebouwing zelf!) om bebouwing geschikt te houden en vleermuizen onderdak te kunnen blijven bieden in een omgeving waar alle gebouwen zijn geïsoleerd.

2. In hoeverre is ecologisch onderzoek a. gebruikelijk en b. geschikt om te beoordelen of er in een spouwmuur vleermuizen aanwezig kunnen zijn, en zo ja, welke eisen moeten aan een dergelijk onderzoek worden gesteld?

a. Zeer gebruikelijk. Vooral door grotere ontwikkelpartijen en woningcorporaties en zeker als niet vergunningvrij (omgevingsvergunning) wordt gewerkt. De gemeentes vragen dan vaak om een aangeleverd volledig onderzoek. Onder particulieren is dergelijk onderzoek ook gebruikelijk maar dan vooral bij grote sloop-nieuwbouw projecten of grote niet vergunningvrije verbouwingen. Bij losse spouwmuurvulling is het ongebruikelijk omdat dit vergunningvrij is en regulier onderzoek duur en langdurig is. Bij losse spouwmuurvulling kunnen echter welzeker zeer belangrijke verblijven (kraam- en winterverblijf, bijzondere soorten) van vleermuizen verloren gaan!

b. Eisen zijn streng, er moet volgens vast protocol worden onderzocht gedurende lange tijd. Zie bijvoorbeeld Kennisdocument 'gewone dwergvleermuis' van BIJ12 en het vleermuisprotocol 2021 hoe dergelijk onderzoek moet worden verricht. De kans dat op deze wijze met dit onderzoek verblijven die aanwezig zijn worden gevonden is groot.

3. Indien uit de in 1 en/of 2 genoemde onderzoeken volgt dat niet kan worden uitgesloten dat vleermuizen in een spouwmuur aanwezig kunnen zijn, in hoeverre is nader ecologisch onderzoek a. gebruikelijk en b. geschikt om te beoordelen of er in een spouwmuur daadwerkelijk vleermuizen aanwezig zijn, en zo ja, welke eisen moeten aan een dergelijk onderzoek worden gesteld?

Uit onderzoek volgens 2 kan dat wel min of meer zeker worden uitgesloten. Dat is al vervolgonderzoek.

Dit type onderzoek is echter naar ons idee veel te veel gericht op moeilijk te vinden kleine verblijven waarvan het verdwijnen niet of nauwelijks impact zal hebben op de staat van instandhouding en die in principe makkelijk vervangbaar zijn door achteraf kasten in te metselen. Wat ons betreft zou onderzoek gericht moeten worden op belangrijke verblijven.

Bij onderzoek uit 1 is dat waarschijnlijk niet (altijd) uit te sluiten. Vervolgonderzoek is dan ongebruikelijk, wij hebben als bureau nooit zo'n uitvraag gehad terwijl we meer dan 100 vleermuisprojecten jaarlijks uitvoeren.

Een vervolgonderzoek zou dan zeker geschikt zijn alleen de financiële haalbaarheid voor kleine partijen komt dan in gevaar. Er zou op grotere schaal onderzoek moeten zijn naar belangrijke grote verblijven en de kleine verblijven kunnen dan met inmetsele kasten worden gecompenseerd zonder detailonderzoek.

4. Zijn er alternatieve onderzoeksmethoden beschikbaar aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of er in een spouwmuur vleermuizen aanwezig kunnen zijn, respectievelijk daadwerkelijk aanwezig zijn, en zo ja, welke eisen moeten aan dergelijke onderzoeken worden gesteld?

Bij ons niet bekend.

5. Wat zijn bij benadering de gemiddelde kosten per m² spouwmuur van een gemiddelde woning van de onderzoeken als bedoeld onder 1, 2, 3 en 4 naar de mogelijke, respectievelijk daadwerkelijke aanwezigheid van vleermuizen in een spouwmuur?

1 500-1000 euro bij een kleiner project, Je onderzoekt dan altijd volledige muur of muren. Prijs per vierkante meter is niet te geven

2 2500 bij een kleiner project, iets groter gebouw kan tot 4000 oplopen. Je onderzoekt dan altijd volledige muur of muren. Prijs per vierkante meter is niet te geven

3 Zelfde als 2

4 ? Niet bekend

6. Welke bijkomende kosten en andere schade - als bijvoorbeeld een stijging van de spouwmuurisolatiekosten en het pas later kunnen genereren van de met een spouwmuurisolatie te realiseren energiebesparing - kunnen optreden in verband met het moeten uitvoeren van de onder 1, 2, 3 en 4 bedoelde onderzoeken? Vallen die kosten en schade bij benadering te kwantificeren, het liefst in de vorm van een bedrag per m² spouwmuur van een gemiddelde woning per maand dat de spouwmuur niet is geïsoleerd.

Geen idee.

7. In hoeverre en op welke manier zou samenwerking tussen de bij de spouwmuurisolatie betrokken partijen, als bijvoorbeeld (behartigers van de belangen van) corporaties, andere verhuurders, particuliere woningeigenaren, spouwmuurisolatiebedrijven en overheidsinstanties, eraan kunnen bijdragen dat de genoemde onderzoeken goedkoper kunnen zijn en ook sneller kunnen worden uitgevoerd?

Zou de oplossing zijn voor de hele problematiek. Gemeentebreed zou in kaart moeten komen waar belangrijke verblijven aanwezig zijn met veel lichter onderzoek dan nu gebruikelijk. Aangevuld met endoscooponderzoek op ingreeplocaties zou impact goed in beeld zijn. Kleine verblijven van vleermuizen met geringe bijdrage aan de

staat van instandhouding zouden genetiek kunnen worden gecompenseerd.

Deze aanpak wordt momenteel uitgedragen in zogenaamde Soortmanagementplannen (SMP) die een enorme verbetering kunnen betekenen voor zowel dieren als werkbaarheid van wetgeving.

8. Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties voor het aan de orde gestelde onderwerp van spouwmuurisolatie en het in kaart brengen van de eventuele gevolgen daarvan voor vleermuizen?

Niet echt, erg goed om vanuit de praktijk verschillende stakeholders te vragen naar hun kijk op de zaken!